

УДК 796.86:796.032

Дрюков О. В.
кандидат наук з фізичного виховання і спорту
Державний науково-дослідний інститут фізичної культури і спорту, м. Київ

ЗАКОНОДАВЧА ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ФЕХТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Розглянуто нормативно-правові документи, що регулюють розвиток спорту вищих досягнень взагалі та спортивного фехтування зокрема. Розкрито науково-теоретичні і практичні питання нормативних джерел сфери фізичної культури і спорту. Основну увагу приділено нормативним документам Мінмолодьспорту України з управління розвитком видів спорту. Надано їх коротку характеристику як джерел правового регулювання суспільних відносин у сфері спорту вищих досягнень. Показано про необхідність керуватися не тільки внутрішніми нормативно-правовими документами, а й міжнародними правовими актами. До таких належать, перш за все, документи міжнародної федерації фехтування. Показано, що ключовим завданням державної політики у галузі спорту вищих досягнень є вдосконалення законодавчої бази, що відповідає сучасним умовам і міжнародним правом.

Підкреслено, що управління розвитком фехтування полягає у вдосконаленні нормативно-правових актів різної юридичної сили, активному застосуванні нормативно-правових засобів, які є у розпорядженні суб'єктів права, і у підвищенні рівня правової культури і правосвідомості суб'єктів права.

Ключові слова: закон, підзаконні правові акти, розвиток, спорт вищих досягнень, фехтування.

Дрюков А. В. Законодательная и нормативно-правовая база развития спортивного фехтования в Украине. Рассматриваются нормативно-правовые документы, регулирующие развитие спорта высших достижений вообще и спортивного фехтования в частности. Раскрываются научно-теоретические и практические вопросы нормативных источников сферы физической культуры и спорта. Основное внимание уделено нормативным документам Минмолодежспорта Украины по управлению развитием видов спорта. Дается их краткая характеристика, как источников правового регулирования общественных отношений в сфере спорта высших достижений. Показано о необходимости руководствоваться не только внутренними нормативно-правовыми документами, но и международными правовыми актами. К таковым относятся, прежде всего, документы международной федерации фехтования. Показано, что ключевой задачей государственной политики в области спорта высших достижений является совершенствование законодательной базы, отвечающей современным условиям и международному праву. Подчеркивается, что управление развитием фехтования заключается в совершенствовании нормативно-правовых актов различной юридической силы, активном применении нормативно-правовых средств, имеющихся в распоряжении субъектов права, и в повышении уровня правовой культуры и правосознания субъектов права.

Ключевые слова: закон, подзаконные правовые акты, развитие, спорт высших достижений, фехтование.

Driukov O. Legislative and Regulatory Framework of Fencing Development in Ukraine. The paper deals with regulatory documents that govern the elite sport development on the whole and fencing, in particular. It is noted that the regulatory framework for managing fencing development in Ukraine is specified in the Constitution of Ukraine, laws of Ukraine, international treaties, decrees of the President of Ukraine and resolutions and orders of the Verkhovna Rada and the Cabinet of Ministers of Ukraine, as well as departmental regulatory legal acts regulating relations in the field of physical culture and sport. The indicated regulatory enactments of various legal force are classified into the following groups: legislative enactments, bylaws and administrative and legal acts.

The scientific-theoretical and practical issues of physical culture and sport regulatory sources have been revealed. The major attention has been paid at the statutory documents of the Ministry of Youth and Sport of Ukraine on managing the development of sports events. Their brief characteristics as the sources for legal regulation of social relations in the sphere of elite sport has been provided. The necessity of being guided by both the internal normative legal documents and international legal acts has been highlighted. They include, above all, the documents of the International Fencing Federation. It has been shown that the key task of the state policy in the field of elite sport is the improvement of the legislative framework that meets modern conditions and international law.

It has been accentuated that the management of fencing development consists in improvement of statutory and regulatory enactments of various legal value, active application of regulatory and legal means available to legal subjects and enhancement of legal culture and awareness level in legal subjects.

Keywords: laws, by-laws, development, elite sport, fencing.

Постановка проблеми. Розвиток олімпійських видів спорту є одним із пріоритетних напрямів державної політики у сфері фізичної культури і спорту. Особлива увага приділяється розвитку видів спорту, які є перспективними з точки зору виборювання медалей на Іграх Олімпіад. Безумовно, до таких видів спорту в Україні належить фехтування.

Слід зазначити, що законодавство у сфері спорту – основа ефективної реалізації державної політики розвитку олімпійських видів спорту. Протягом останніх років правові відносини в спорті вищих досягнень зазнали істотних змін: багато в чому розформовано систему управління фізичною культурою і спортом, по-новому вибудовуються фінансові відносини між державою і спортивними організаціями, на інших принципах будується державне регулювання фізкультурно-спортивних відносин на різних рівнях. Зміни, що відбулися, потребують власного законодавчого

оформлення в різноманітних аспектах на рівні суб'єктів, на яких базується розвиток фехтування в Україні. Водночас прогрес фізкультурно-спортивних відносин в нашій країні іде досить динамічно, що в свою чергу, потребує постійного вдосконалення нормативно-правової бази існуючого законодавства, створення принципово нових законодавчих актів, що закріплюють досягнення українського спорту вищих досягнень на міжнародній арені. Проте проблема правового забезпечення розвитку спорту вищих досягнень взагалі та спортивного фехтування зокрема залишається не вивченою.

Роботу виконано в рамках науково-дослідної теми «Організаційно-управлінські умови розвитку резервного спорту в спортивних школах України (на матеріалі фехтування)», державний реєстраційний номер – 0115U000903.

Аналіз літературних джерел. Аналіз наукової і методичної літератури, що стосуються правових аспектів фізичної культури і спорту, висвітлено у працях Ю. Мічуди [7], Ю. Шкретія [12], В. Коржа [4], Ю. Репкіна [9], М. Журби [3] та ін., в яких підкреслено важливість вдосконалення нормативно-правової бази розвитку спорту вищих досягнень.

Таким чином, висока значущість і недостатнє вдосконалення проблеми законодавчої та нормативно-правової бази розвитку системи спорту вищих досягнень потребують подальшого дослідження.

Мета дослідження – аналіз сучасного стану законодавчої та нормативно-правової бази спорту вищих досягнень в Україні та розробка пропозицій з вдосконалення розвитку видів спорту.

Методи й організація дослідження. Аналіз науково-методичної літератури та документальних джерел, норм права, формально-юридичний, порівняльно-правовий, аналіз і синтез, логічний спосіб пізнання, абстракція.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нормативно-правовою базою забезпечення управління розвитку фехтування в Україні є Конституція України, закони України, міжнародні договори, укази Президента України та постанови і розпорядження Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, а також відомчі нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері фізичної культури та спорту.

Вказані нормативні акти різної юридичної сили класифікуються на наступні групи [10]:

- перша – законодавчі акти;
- друга – підзаконні акти;
- третя – адміністративно-правові акти.

Першу групу представлено Конституцією України та діючими законами, що регулюють правовідносини у сфері фізичної культури і спорту.

Конституція України – основний Закон України, який має вищу юридичну силу, закріплює головні принципи і норми правового регулювання найважливіших відносин у суспільстві. Конституція регулює всі сторони життєдіяльності держави, визначає політичні, економічні, соціальні та інші основи державності. Стаття 49 Конституції України, зокрема, стверджує: «Держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту».

Закон – нормативно-правовий акт, що приймається згідно зі встановленою процедурою Верховною Радою України – законодавчим органом, який регулює найважливіші питання державного та громадського життя.

Галузь спорту вищих досягнень регулює Закон України «Про фізичну культуру і спорт». Як наголошують фахівці сфери фізичної культури і спорту: «Позитивним кроком стало визнання в Законі «Про фізичну культуру і спорт» спорту вищих досягнень як пріоритетного напряму державної політики, який має на меті досягнення максимальних, рекордних спортивних результатів та збереження і подальше зміцнення позицій українського спорту в міжнародному спортивному співтоваристві [5, с. 12]. Закон України «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні» спрямований на регулювання відносин, пов'язаних із розвитком олімпійського та паралімпійського руху в Україні, де у ст. 2 гарантується державна підтримка в особі центральних органів виконавчої влади, Головного управління Державного казначейства України та інших органів всім учасникам зазначеного руху. Закон України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати спортивних змагань» визначає протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань як маніпулювання спортивним змаганням, тобто умисне вчинення корупційного правопорушення, спрямованого на некоректні зміни ходу спортивного змагання чи його результату шляхом повного або часткового виключення непередбачуваного характеру змагань і досягнення наперед визначеного їх наслідку з метою отримання будь-якої неправомірної переваги для себе або для інших. Закон України «Про антидопінговий контроль у спорті» визначає правові та організаційні засади здійснення антидопінгового контролю в Україні, участі відповідних закладів, установ і організацій у профілактиці, запобіганні застосуванню та поширенню допінгу. Отже можна констатувати, що ці Закони встановлюють організаційні та правові підстави для функціонування спорту вищих досягнень, основи фінансування та призначення державної підтримки суб'єктам даної сфери тощо.

Друга група (підзаконні акти) – укази Президента, постанови і розпорядження Верховної Ради України (далі ВРУ) та Кабінету Міністрів України (далі КМУ).

Як зазначає К. Горшенін у книзі «Кодифікація законодавства о труде: теоретические вопросы»: закон не може бути єдиним і винятковим способом виявлення державної волі, і тому через множинність і різноманітність суспільних відносин, які потребують правового регулювання, виникає необхідність прийняття підзаконних нормативних актів [2, с. 8].

Важливе значення для розвитку спорту вищих досягнень має Указ Президента «Про пріоритети розвитку фізичної культури і спорту в Україні»; постанови КМУ «Про невідкладні заходи щодо розвитку дитячо-юнацького спорту, створення сучасних олімпійських навчально-тренувальних баз, забезпечення підготовки національної збірної команди України до ХХVІІІ літніх Олімпійських ігор»; «Про утворення Національного антидопінгового центру»; «Про затвердження норм витрат на проведення спортивних заходів державного та міжнародного рівня»; «Про заохочення спортсменів і тренерів з олімпійських та неолімпійських видів спорту». Ці документи сприяли розвитку фехтування як олімпійського виду спорту та взаємодії з громадськими об'єднаннями фізкультурно-спортивної спрямованості.

Третя група – адміністративно-правові акти. Огляд наукової літератури показує, що багато вчених [6, 8, 11 та ін.]

наголошують, що адміністративно-правові акти в системі законодавства України мають свої особливості і загальні характерні риси. Спільними для них є наступне: мають юридичну природу правової форми виконавчо-розпорядчої діяльності, володіють державно-владним характером та являються обов'язковими для виконання у відносинах того кола осіб, якому вони адресовані. За своєю юридичною силою мають підзаконний характер. Це означає, що вони можуть бути створені уповноваженими посадовими особами або органом виконавчої влади, а також органом місцевого самоврядування, фізкультурно-спортивними організаціями, об'єднаннями, що приймають у порядку, передбаченому засновницькими документами даних організацій та у відповідності з діючим законодавством. Таким чином, адміністративно-правовий акт є підзаконним, одностороннім юридичним владним приписом, створеним компетентним суб'єктом у процесі здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності. Наприклад, накази центральних органів виконавчої влади, які є більш спеціалізованими актами юридичної сили.

Адміністративно-правові акти, які використовуються в практиці управління розвитком фехтування, доцільним буде розділити на такі види:

- правове забезпечення (розробка галузевих правових актів, які забезпечують правове регулювання відносин в сфері спорту вищих досягнень). Наприклад, Наказ Міністерства молоді та спорту України від 14.12.2016 р. № 4656 «Про пріоритетність літніх олімпійських видів спорту на 2017 – 2020 роки»;
- організаційне забезпечення (організація і проведення фізкультурно-оздоровчих заходів). Наприклад, Наказ Міністерства молоді та спорту України від 05.05.2015 р. № 1341 «Про затвердження Порядку складання календарних планів фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів»;
- нормативно-юридичне забезпечення (розробка навчальних програм для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких спортивних шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності та спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю, підготовка правил змагань з конкретного виду спорту тощо). Наприклад, Наказ Міністерства молоді та спорту України від 17.01.2015 р. № 67 «Про організацію навчально-тренувальної роботи дитячо-юнацьких спортивних шкіл»;
- ресурсне забезпечення (кадрове – підготовка і перепідготовка тренерських, суддівських, наукових і медичних кадрів; фінансове – забезпечення календарних планів фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів; матеріально-технічне – оснащення спортивним устаткуванням та інвентарем організацій і установ тощо). Наприклад, Наказ Міністерства молоді та спорту України від 16.03.2009 р. № 806/58 «Про організацію науково-методичного та медичного забезпечення підготовки спортсменів-кандидатів на участь в Олімпійських іграх».

До видів правових актів третьої групи слід віднести трудовий договір, контракт, посадові обов'язки, інструкції, положення про змагання тощо.

Важливе значення в діяльності управління розвитком фехтування в Україні надається нормативним актам міжнародних спортивних організацій: Міжнародного олімпійського комітету (IOC), Міжнародної федерації фехтування (FIE), Європейської федерації фехтування, Всесвітньої антидопінгової агенції та ін. Слід відмітити, що міжнародні нормативні акти носять в основному рекомендаційний характер з можливістю внесення коректив враховуючи національне законодавство. Однак на практиці вимоги таких актів є обов'язковими для виконання [1, с. 106]. Таким чином, нормативні акти міжнародних спортивних організацій, основні положення яких імплементують до українського законодавства значно сприяють правовим засадам розвитку видів спорту.

Подальшого вдосконалення нормативно-правового забезпечення управління розвитком фехтування потребує розробка ефективних та здійснюваних у теперішніх умовах механізмів їх забезпечення. В межах підвищення ефективності системи управління розвитком фехтування за допомогою правового регулювання, слід виділити три способи для досягнення необхідних результатів.

Перший спосіб полягає у вдосконаленні нормативно-правових актів різної юридичної сили, які регламентують правові відносини суб'єктів у спорті вищих досягнень з управління розвитком спорту.

Другий спосіб це вдосконалення правозастосування, що стає можливим, при більш активному застосуванні нормативно-правових засобів, які є у розпорядженні суб'єктів права.

Третій спосіб – підвищення ефективності управління розвитком виду спорту – полягає у підвищенні рівня правової культури і правосвідомості суб'єктів права, який дозволяє зміну методики підготовки спеціалістів у сфері фізичної культури і спорту як на додипломному, так і післядипломному етапах. Це зумовлено тим, що як у спортивних працівників (тренерів, менеджерів, лікарів, масажистів та ін.), які здійснюють підготовку спортсменів та управляють розвитком виду спорту, так і у спортсменів правові обов'язки і відповідальність до цього часу у повному обсязі не врегульована діючим законодавством.

Таким чином, вивчення рівня правової інформованості спортивних працівників і проведення необхідних заходів для її підвищення дозволить забезпечити реалізацію правового механізму розвитку конкретного виду спорту в межах встановлених правових норм.

Висновки.

1. Розглянуто найбільш важливі нормативно-правові акти, що регулюють сферу управління спортом вищих досягнень, джерелом яких є Конституція України, закони України, міжнародні договори, укази Президента України та постанови і розпорядження Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, а також відомчі нормативно-правові акти, що регулюють відносини у розвитку видів спорту.

2. З'ясовано, що підвищення ефективності управління розвитком спортивного фехтування буде можливим лише при застосуванні всього арсеналу методів нормативно-правового регулювання – від вдосконалення законодавчої бази та практики правозастосування до підвищення рівня правової культури учасників даного процесу.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою Концепції цільової соціальної програми розвитку

олімпійських видів спорту.

Література

1. Бодюгова А. Ю. Международное спортивное право как основа для формирования национальной отрасли права «Спортивное право Украины»: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.11. – Київ, 2009. – 357 с.
2. Горшенин К.П. Кодификация законодательства о труде: теоретические вопросы. – Москва: Юрид. Лит., 1962. – 280 с.
3. Журба МА. Публічне управління в галузі фізичної культури і спорту: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07. – Одеса, 2017. – 230 с.
4. Корж В. П., Дутчак М. В., Артем'єв О. К., Карленко В. П., Дрюков В. О., та ін. Нормативно-правове та організаційно-управлінське забезпечення розвитку фізичної культури і спорту в Україні // Актуал. пробл. фіз. культури і спорту. – 2006. №10. – С. 4 – 12.
5. Костенко М. П., Карленко В. П., Домашенко А. В., Імас Є. В., Власков А. А., Дутчак М. В. Законодавче та нормативно-правове забезпечення розвитку спорту вищих досягнень в Україні // Актуал. пробл. фіз. культури і спорту. – 2003. – №1. – С. 12 – 19.
6. Мельник Р. С. Система адміністративного права України: монографія. – Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2010. – 398 с.
7. Мічуда Ю. П. Нормативно-правове забезпечення олімпійської підготовки в Україні: проблеми та шляхи вдосконалення // Актуал. пробл. фіз. культури і спорту. – 2004. – №1. С. 10 – 16.
8. Моргунов О. А. Адміністративно-спортивне право як підгалузь адміністративного права України: автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07. – Запоріжжя, 2013. – 18 с.
9. Репкіна Ю. М. Адміністративно-правові основи регулювання фізичної культури і спорту: автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07. – Київ, 2010. – 19 с.
10. Нахаева Е. М. Правовые основы физической культуры и спорта: курс лекций. – Витебск: ВГУ им. П.М. Машерова, 2015. – 50 с.
11. Стеценко С. Г. Адміністративне право України: навчальний посібник. – Київ: Атіка, 2011. – 624 с.
12. Шкретий Ю. М. Правовое и нормативно-методическое обеспечение олимпийской подготовки // Наука в олимпийском спорте. – 2005. – №1. – С. 135 – 139.

References

13. Bodyugova A. Y. International sports law as the basis for formation of the national area of law "Sports law of Ukraine": dissertation of Ph. D. in Law: 12.00.11. – Kyiv, 2009. – 357 p.
14. Gorshenin K. P. Labour legislation codification: theoretical questions. – Moscow: Yuridicheskaya literatura, 1962. – 280 p.
15. Zhurba M. A. Public management in physical culture and sport: dissertation of Ph. D. in Law: 12.00.07. – Odessa, 2017. – 230 p.
16. Korzh V. P., Dutchak M. V., Artemiev O. K., Karlenko V. P., Driukov V. O., et al. Legal and regulatory and organizational and management support of physical culture and sport development in Ukraine // Aktualni problemy fizychnoi kultury i sportu. – 2006. - N 10. – P. 4 – 12.
17. Kostenko M. P., Karlenko V. P., Domashenko A. V., Imas I. V., Vlaskov A. A., Dutchak M. V. Legislative and regulatory support of elite sport development in Ukraine // Aktualni problemy fizychnoi kultury i sportu. – 2003. – N 1. – P. 12 – 19.
18. Melnyk R. S. System of administrative law in Ukraine: monograph. – Kharkiv: Kharkiv. Natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav, 2010. – 398 p.
19. Michuda I. P. Regulatory support of the Olympic preparation in Ukraine: issues and ways of improvement // Aktualni problemy fizychnoi kultury i sportu. – 2004. – N 1. P. 10 – 16.
20. Morhunov O. A. Administrative and sports law as a sub-branch of administrative law of Ukraine: author's abstract for Ph. D. in Law: 12.00.07. – Zaporizhzhia, 2013. – 18 p.
21. Repkina I. M. Administrative law bases for physical culture and sport regulation: author's abstract for Ph. D. in Law: 12.00.07. – Kyiv, 2010. – 19 p.
22. Nakhaeva E. M. Legal bases of physical culture and sport: lecture course. – Vitebsk: VGU imeni P. M. Masherova, 2015. – 50 p.
23. Stetsenko S. H. Administrative law of Ukraine: teaching guide. – Kyiv: Atika, 2011. – 624 p.
24. Shkrebtiy Y. M. Legal and regulatory and procedural support of the Olympic preparation // Nauka v olimpiyskom sporte. – 2005. – N 1. – P. 135 – 139.